

Tonies Medalla, Miriam Torca Rosell, Imma (2009)
«Medalles de la ciutat 2009»: Josep Arenas i Cabell, Maria Rosa i Lluïlla Sala, Feli Miralles Morante, Lluïsa Salvador
Medalles de la Ciutat / Ajuntament de Granollers / Arxiu Municipal de Granollers

Feli Miyares Morante

41

La Feli es va educar en una família que li va inculcar de ben jove els valors de l'honradesa, l'esforç i l'amor per l'estudi i la lectura

Medalla de la Ciutat a la senyora **Feli Miyares Morante**
Aguilar de Campoo, 1916

En reconeixement a la seva dedicació durant més de cinquanta anys a la recerca arqueològica a Granollers i comarca, tasca que va compartir treballant al costat del seu marit, el també arqueòleg Josep Estrada. La Feli va tenir un paper cabdal en la trajectòria d'Estrada, facilitant que pogués desenvolupar la seva gran passió per l'arqueologia i sumant-se a aquesta afició amb els propis estudis, aportant també opinió i debat a les diferents descobertes que van fer com a precursors d'aquesta ciència en el nostre territori.

La Feli va contribuir al debat cultural de Granollers durant molts anys a través del Centre d'Estudis de l'Associació Cultural de Granollers, del Museu de Granollers, amb el qual encara col·labora, i també amb l'Agrupació Excursionista.

En Josep i la Feli van ser un matrimoni ben avingut que compartia inquietuds culturals

Aguilar de Campoo (Palència) va veure néixer Felicitas Miyares Morante, Feli, com li agrada que li diguin, el 17 d'agost de 1916. No té records d'infantesa d'aquest poble proper al riu Pisuerga, conegut avui per la indústria de la galeta, ja que la seva família es va traslladar en pocs anys a diferents ciutats a causa de la destinació del seu pare adoptiu, que era ferroviari.

La mare de la Feli morí al poc temps de néixer ella i el seu oncle Francisco, que era casat i no tenia fills, la va adoptar. Teófila, que la crià, era una dona val·lisoletana de família benestant, que jugà un paper determinant en la seva educació. Amb l'adopció, perdé el contacte amb els seus quatre germans. El seu pare biològic, que va ser alcalde d'Aguilar, es va tornar a casar i va tenir dos fills més.

Dins la família paterna de la Feli destaca, com a personatge públic, el seu cosí, Félix Manuel Pérez Miyares, que va ser ministre de Treball durant un curt període en l'últim govern d'Adolfo Suárez.

Va venir a viure a Granollers als cinc anys, quan la capital del Vallès Oriental tenia poc més de 8.000 habitants i encara no s'havia annexionat el barri del Lledoner i el municipi de Palou. D'aquesta època, només recorda que anava a les monges i que un dia va caure un llamp a l'escola.

Més tard la família es trasllada a Ripoll, on comença a estudiar el batxillerat, també en un centre religiós. Teófila era, segons la Feli, una dona molt intel·ligent, que havia estudiat per mestra i que, quan el seu pare va perdre les terres, va fer d'institutriu de la família Luca de Tena, editors del diari ABC. Va ser ella qui li va inculcar els valors de l'honradesa,

El Josep i la Feli, poc temps després de casar-se, en un banc de la plaça de la Corona.

l'esforç i l'amor per l'estudi i la lectura. De joveneta, la Feli ja havia llegit *Los Episodios Nacionales* de Benito Pérez Galdós.

Dels quinze als vint anys, viu a Irun, on acaba el batxillerat i comença a aprendre anglès, seguint els premonitoris consells de la seva mare, que veia que aquesta seria la llengua del futur.

Quan la família Miyares-Morante tenia previst viatjar a Madrid des de Guipúscoa per fer unes vacances, esclata la Guerra Civil i, aleshores, decideixen arribar a la capital d'Espanya per la frontera de la Jonquera, on uns milicians requisen a la Feli les estampes i rosaris que portava com a cristiana practicant que és.

En arribar a Barcelona, es van trobar a l'estació amb un amic de quan la família havia viscut a Granollers, el senyor Mendo, parent de la família Bellavista de Can Potafang, una casa situada a la plaça Gran, avui de la Porxada, que els va acollir durant un curt període de temps com a refugiats. Un cop acabada la guerra, abans de venir a viure definitivament a la nostra ciutat, s'estan per poc temps a la Corunya.

Ja establerta a Granollers, la Feli comença la seva vida laboral treballant com a administrativa en el Consejo de Economía, on va aprendre comptabilitat, tot i que la seva formació era en el camp de les lletres. La impuntualitat a l'hora d'anar a la feina li va evitar conseqüències personals quan es va produir el bombardeig de la ciutat, el 31 de maig de 1938, just quan ella baixava les escales de casa, a la plaça de les Olles; la destrossa, per sort, només va afectar el seu despatx.

Treballant al Consejo de Economía, on la Feli no es trobava còmoda des del punt de vista ideològic, guanya unes oposicions convocades per la companyia elèctrica Estabanell i Pahisa, que aleshores es deia Eléctrica Obrera del Ter i estava col·lectivitzada i controlada

La Feli va decidir estudiar arqueologia, ja de casada, per compartir la dèria del seu marit.

per la CNT-FAI. Als del Consejo de Economía no els va agradar gaire la decisió de canviar de feina i li van exigir, en una amenaçadora visita a casa seva, que tornés el carnet sindical, que era necessari per treballar, però el fet no va tenir més conseqüències.

Acabada la guerra, un cop Francesc Estabanell i Fontserè recupera l'empresa, la crida perquè sigui la seva secretària personal. La Feli accepta, però li diu que potser no serà gaire puntual i que no li agrada arxivar.

A principis dels anys 40, coneix, en una excursió, Josep Estrada, que fou el seu espòs durant cinquanta-set anys i amb qui formà un veritable equip, propulsat per l'erudició i el treball constant i entusiasta de tots dos. Feia poc temps que ell havia tornat de l'exili al sud de França, gràcies a les gestions de Joaquim Trullàs, que dirigia la foneria familiar, el mateix que durant els anys seixanta fou alcalde de Granollers.

El Josep i la Feli es van casar a l'església de Sant Fèlix de Canovelles, el 20 de setembre de 1944. El protocol de la cerimònia va tenir alguna variació pel que feia al vot d'obediència a l'espòs de la futura dona. I és que la Feli, que sempre s'ha declarat feminista i era una dona independent i avançada al seu temps, va anar a veure el capellà que els havia de casar per deixar-li clar que busqués una fórmula més paritària de la que es recitava en aquella època.

Josep Estrada i Feli Miyares es casen en plena postguerra "sense dos rals" i formen des d'aleshores "un matrimoni de dos amics" que, en paraules de la Feli, va ser molt feliç. S'havien unit dues persones que es van criar en ambients molt diferents: ell, que era molt llest i de família humil, havia d'escombrar l'escola per poder-hi assistir, mentre que ella sempre es va sentir esperonada a estudiar ja que a casa seva "només existia l'honradesa i la ciència". Tanmateix tots dos compartien el gust per aprendre i per debatre, que van transmetre als seus dos fills: la Marta, nascuda el 27 de juny de 1946, científica reconegu-

A la Feli, li ha entusiasmat
sempre viatjar per conèixer
món.

da amb la Creu de Sant Jordi i la Medalla de la Ciutat, entre d'altres, i l'Eduard, nascut el 16 de novembre de 1948, que és arquitecte i ha tingut dues filles, l'Èlia, que ha estudiat comunicació audiovisual, i la Carla, que és metgessa.

Una visita a Reus, on Josep Estrada es va reunir amb el doctor Salvador Vilaseca, director de l'Institut Pere Mata de salut mental i arqueòleg, havia resultat decisiva perquè la Feli decidís endinsar-se en l'àmbit de l'arqueologia. Mentre en Josep conversava amb Vilaseca, la Feli ho feia amb la seva dona, que li va deixar clar que, al seu company, l'arqueologia l'obsessionava: això va fer que ella prengués la determinació de seguir-lo en aquesta dèria de trobar respostes sobre el passat a través de restes materials. Així que, ja de casada, la Feli comença a estudiar la diplomatura d'arqueologia a la Universitat de Barcelona, juntament amb el seu marit i els granollerins Emili Ramon i Pere Font, amb els quals recorreran la comarca, en les seves estones lliures, a la recerca de vestigis antics. Ho feien de manera totalment *amateur*, "pagant-nos les excavacions de la nostra butxaca, moltes vegades fent una col·lecta entre tots els que anàvem junts", a peu, en autobús o en el 600 que va comprar el matrimoni Estrada-Miyares, amb el qual no només van recórrer el Vallès Oriental, sinó molts indrets d'Europa. La casa de l'Emili i de la seva esposa Pilar Mora, al carrer de Corró, es convertiren en el quarter general d'aquest grup de pioners de l'arqueologia, on es preparaven les sortides de cap de setmana i es rentava, es classificava i s'interpretava el que s'havia trobat.

Com diu l'arqueòleg Jordi Pardo, en un número extra de la revista *Lauro* dedicat en bona part a la figura de Josep Estrada, Feli Miyares "ha jugat un paper molt important de complicitat, sense el qual no és imaginable la tasca ingent que va iniciar Estrada [...] han estat una parella d'intel·lectuals que han destacat amb força en el dur context de la postguerra i han ocupat un lloc molt important en l'activisme cultural del Granollers de la segona meitat del segle XX".

La Marta, científica, i l'Eduard, arquitecte, els dos fills de Feli Miyares i Josep Estrada.

La total implicació de la Feli en l'assessoria fiscal que munta el Josep, primer en el domicili familiar a la cantonada del carrer d'Anselm Clavé amb el de Josep Umbert, i després ja a l'avinguda del Parc, permet que ell pugui esgarrapar estones per a la seva passió arqueològica. A més, la Feli exerceix en el seu marit un paper cabdal encoratjant-lo i estimuland-lo en el debat científic i ajudant-lo a convertir els seus textos més tècnics en escrits més entenedors.

El mateix any en què la Feli i el Josep es casen fan la primera gran troballa arqueològica de la comarca: el dolmen de Can Planas, a la Roca del Vallès. Dos anys després, Estrada identifica les pintures rupestres de la pedra de les Orenetes, també a la Roca del Vallès, que, segons la Feli, "són les pintures esquemàtiques llevantines més septentrionals de la península localitzades fins aleshores".

De la mà de Josep Estrada, la Feli s'integra en diferents entitats culturals, com l'Agrupació Excursionista de Granollers, de la qual té el número 14 de sòcia, o l'Associació Cultural, per a qui la Feli escriví, en el si del Centre d'Estudis, set ponències entre 1959 i 1984. Els temes d'aquests escrits eren ben diversos i anaven des dels granollerins il·lustres de la segona meitat del segle XIX i primers del segle XX (1959), passant per la situació de la dona (1973), el Museu de Granollers (1997 i 1980) o la Fira de l'Ascensió (1984), entre d'altres. Aquesta heterogeneïtat confirma el que la Feli diu d'ella mateixa: que és una tastaolletes i que sempre es ficava en tot el que tenia a veure amb l'àmbit cultural.

La relació de la Feli amb l'Agrupació Excursionista era deguda al fet que l'Estrada va ser-ne un dels fundadors el 1928, conjuntament amb Salvador Llobet, doctor en geografia, que va impulsar des d'aquesta entitat una bona campanya de treballs arqueològics i que passà al Josep el testimoni de les seves tasques en aquesta matèria. El matrimoni Estrada-Miyares mantingué una llarga amistat amb Llobet, un home, segons la Feli, que només

La Feli amb la seva néta Èlia, en una foto que il·lustrava un reportatge publicat a El 9 Nou sobre les persones que van viure el bombardeig de Granollers el 1938. Foto Griselda Escrigas/El 9 Nou.

vivia pensant en els llibres i “amb el qual m’hi havia discutit molt perquè teníem idees diferents sobre el paper de la dona i, alhora, li tenia molta confiança”.

Entre les amistats del matrimoni Estrada-Miyares, hi figura també Antoni Jonch i la seva esposa, Fina Sampere. Estrada va participar activament en l’organització del nou museu, que encapçalà Antoni Jonch a partir de 1946.

La pèrdua de Josep Estrada, a qui la ciutat va atorgar el títol de Fill Predilecte l’any 1987, va suposar un cop dur per a la Feli, que ha anat superant treballant cada dia a l’assessoria que tots dos van emprendre i viatjant, una altra de les seves passions. Ella, que aquest estiu ha complert noranta-tres anys en plena forma, no descarta viatjar a Oceania, l’últim continent que li queda per conèixer. Lectora i viatgera empedreïda, assegura que, com més gran es fa, més s’adona que no sap res.